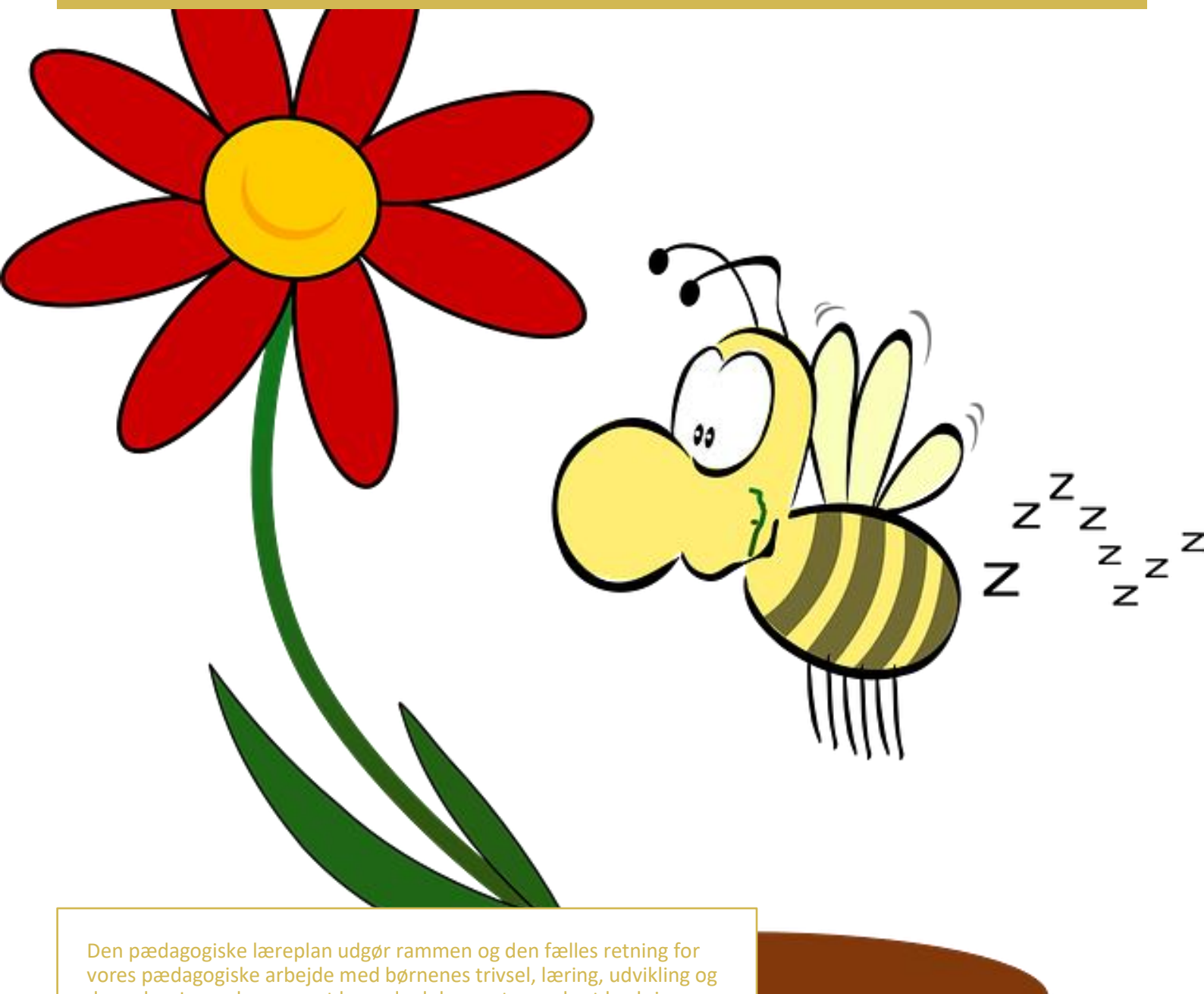

PÆDAGOGISK LÆREPLAN

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Indholdsfortegnelse

Rammer og indhold i den nye styrkede læreplan.....	3
Formålsbestemmelser for dagtilbuddet.....	3
Hvem skal udarbejde den nye pædagogiske læreplan.....	3
Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan.....	4
Hvem er VVKB.....	6
Fælles i alle enhederne.....	7
Valnødden	7
Savannen	8
Lykkebo.....	9
Troldehøj	9
Himmeltræet	10
Børnehuset Grønttorvet.....	10
Pædagogisk grundlag.....	12
Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber.....	13
Pædagogisk læringsmiljø	16
Samarbejde med forældre om børns læring	25
Børn i udsatte positioner	28
Sammenhæng til børnehaveklassen.....	29
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan.....	32
Inddragelse af lokalsamfundet	32
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.....	33
De seks læreplanstemaer	35
Evalueringskultur.....	44
Børnenes evaluering af det gode måltid	58

Rammer og indhold i den nye styrkede læreplan.

Formålsbestemmelser for dagtilbuddet

Dagtilbudsloven § 7:

Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.

Stk. 2. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.

Stk. 3. Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring.

Stk. 4. Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund.

Stk. 5. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene sikre børn en god overgang fra hjem til dagtilbud. Dagtilbud skal endvidere i samarbejde med forældre og skole sikre børn en god sammenhængende overgang mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole ved at udvikle og understøtte deres grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.

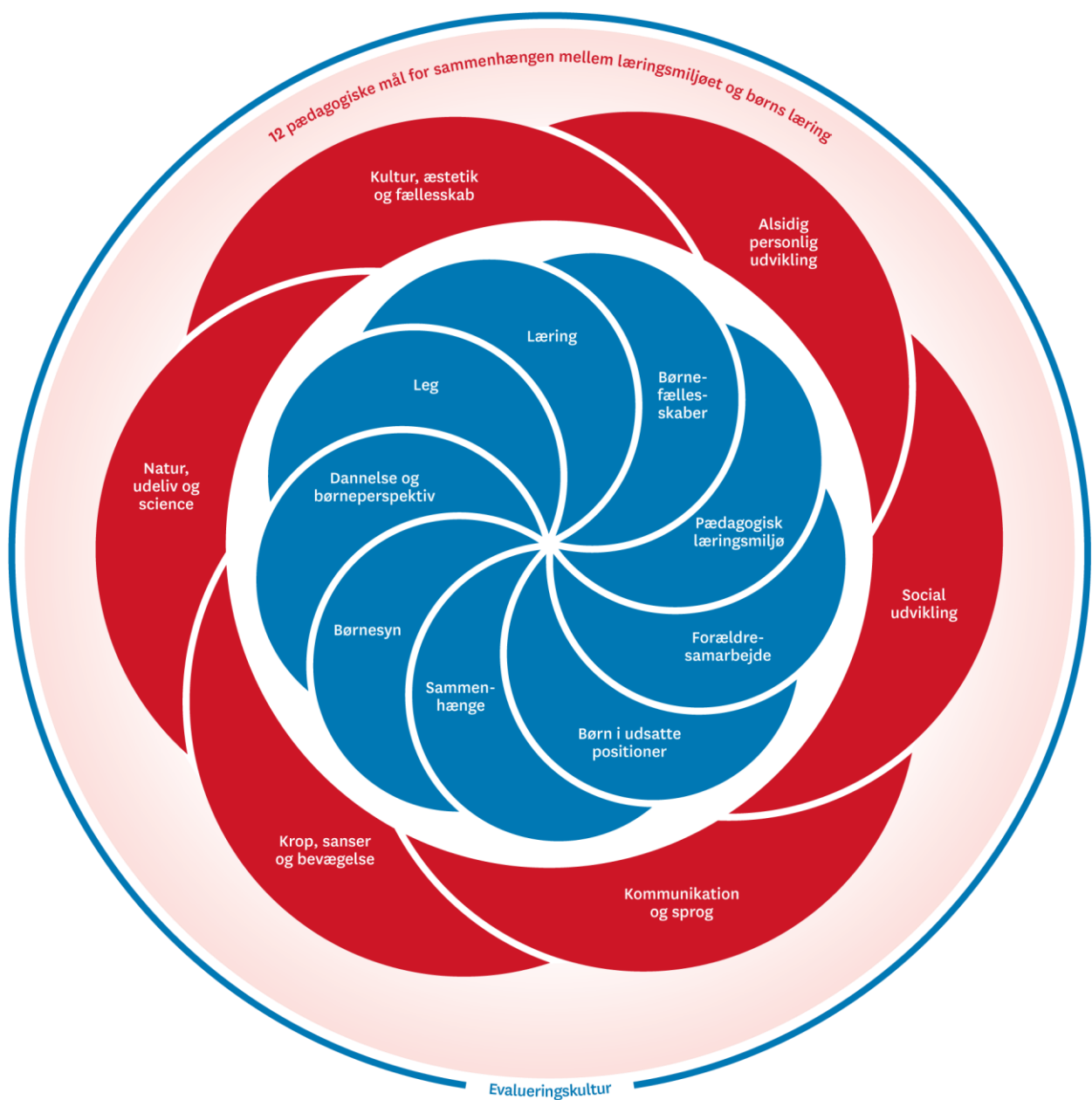
Hvem skal udarbejde den nye pædagogiske læreplan

Dagtilbudsloven § 8, stk. 1:

Der skal i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan for hele børnegruppen i alderen 0-2 år og for børnegruppen i alderen fra 3 år og frem til skolestart. Hvis det enkelte dagtilbud har organiseret børnene i andre aldersgrupper, udarbejdes den pædagogiske læreplan på baggrund af denne organisering.

I aldersintegrerede daginstitutioner kan der udarbejdes en pædagogisk læreplan under hensyntagen til aldersgrupper. I daginstitutioner med flere enheder skal den pædagogiske læreplan udarbejdes, så der tages højde for børnegruppernes sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger i de enkelte enheder.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er VVKB

Vi er en klynge med fem, 0- 6 års institutioner, Valnødden, Savannen, Himmeltræet, Troldehøj og Lykkebo. Alle institutioner arbejder ud fra et fælles fundament “ **Kerneopgaven**” der danner rammen for det pædagogiske læringsmiljø, altid med fokus på den styrkede læreplan. Fra april 2021 bliver vi udvidet med endnu en 0-6 års institution Børnehuset Grønttorvet.

Klyngens fælles definerede kerneopgave rundt om barnet er: ***I VVK B Understøtter vi barnets potentiale for at indgå og navigere i forskelligt artede og udviklende fællesskaber, hvor de trives.***

Fælles i alle enhederne

Klyngen arbejder med Social Tænkning¹, fokus på sprogarbejde, sprogfokus i alle aktiviteter og hverdagsrutiner, personalets relationskompetence samt overgange fra børnehave til KKFO/ skole.

Institutionerne har et tæt samarbejde med KKFO'erne ved Hanstedgård og Lykkebo skole.

Valnødden

Valnødden er en kommunal daginstitution i Københavns kommune med adresse på Kettegård alle 69, 2650 i Hvidovre. Institutionen er normeret til 80 børn, med 5 børnegrupper fordelt med 3 vuggestuegrupper på i alt 36 børn og 2 børnehavegrupper med 44 børn.

Institutionens åbningstid 06:30- 16:45 mandag til torsdag, 06:30-16:30 fredag og 06:30-16:45 i weekenden og på helligdage.

Forældre som arbejder på Hvidovre hospital, har fortrinsret til pladserne. Institutionen har to ventelister. Institutionens optag spreder sig over et større område af København og lokalt i Hvidovre.

Valnøddens pædagogiske profil er idræt, leg og bevægelse i børnehøjde og vi er en certificeret idrætsinstitution.

Vi har indrettet vores lokaler, så der i alle rum er mulighed for at understøtte børnenes udfoldelse fysisk/psykisk med legezone. Den lange gang indbyder til at cykle, lære at køre på en vej, holde afstand. Der er visuelt vejbaner, fodgængerovergange, blinklys. På stuerne er der særligt fokus på at børnene kan udfolde sig fysisk, vi har ribber, rutchebaner, kuglebad, madrasser og børnene bruger borde/stole til leg og kravler op og hopper fra sted til sted. Derudover har vi et stort fællesrum, som er indrettet med pudemoduler i alle former og farver. Her understøttes de fysiske vilde lege og planlagte strukturerede aktiviteter. Pædagogerne har gennemgået et udviklingsforløb "fra Institution til Idrætsinstitution"

Når vi indkøber nye ting til vores lærings og lege miljøer har vi fokus på, at det skal understøtte børnenes kropslige udfoldelser.

¹ Social tænkning: <https://michellewinneridanmark.dk/om-social-taenkning/>

Valnødden har et stærkt forældrepartnerskab med en god dialog omkring mål for børnenes udvikling.

Der er et åbent forældreråd, som betyder at alle forældre er velkomne til at deltage i møderne, tage del i rammerne omkring børnene og være spejl for hverdagens kerneopgave.

Det er meget vigtigt for personalet som fagpersoner at have dette udvidede samarbejde med forældrene omkring børnene. Læs mere på www.valnoedden.kk.dk

Savannen

Savannen er en kommunal daginstitution, der fysisk ligger i Centerparken 20, 2500 Valby. Institutionen er normeret til 167 børn, fordelt på 2 matrikler.

Savannen er pt. samlet på en matrikel, hvor der er 3 vuggestuegrupper på i alt 36 børn, og 2 børnehavegrupper på 44 børn.

Institution har åbningstid i tidsrummet 07:00-17:00 på alle hverdage.

Savannen ligger i et mangfoldigt boligområde, institutionen har fokus på at skabe trygge rammer omkring børnene ved at arbejde ud fra en fast dagstruktur, med kendte rutiner. Fokus er med til at give plads og rum til forskelligheden og mangfoldigheden. Institutionen har udviklet et tæt og åbent samarbejde med forældrene.

Læs mere på www.savannen.kk.dk

Lykkebo

Lykkebo er en kommunal integreret daginstitution, som er beliggende på Højsagervej 17, 2500 Valby. Institutionen er normeret 102 børn i alt fordelt på 3 vuggestuegrupper på i alt 36 børn og 3 børnehavegrupper med i alt 66 børn.

Institutionens åbningstider er på alle hverdage fra kl. 06:30-17:15

I Lykkebo er der bl.a. stort fokus på det gode forældrepartnerskab, hvor omdrejningspunktet er barnet trivsel, læring og udvikling. I Lykkebo har vi et aktivt og engageret åbent forældreråd, som deltagere synligt i de forskellige arrangementer, der er i huset. I Lykkebo har vi de sidste par haft stort fagligt fokus på at udvikle personalets og børnenes relationskompetence, bruge fagligt feedback, udvikle vores lærings/legemiljøer og øve mestring af legestrategier samt har vi haft fokus på børns sprog og udvikling af dette.

Læs mere på www.lykkebo.kk.dk

Troldehøj

Troldehøj er en kommunal daginstitution i Københavns kommune. Institutionens adresse er Gårdstedet 57, 2500 Valby. Troldehøj er normeret til 115 børn fordelt på 4 vuggestuegrupper på i alt 48 børn, samt 3 børnehavegrupper på i alt 69 børn.

Åbningstider i Troldehøj 6:30 til 17:00 på alle hverdage.

Troldehøj er opdelt i 3 etager. 2 etager med vuggestue grupper og i stueetagen ligger børnehaven. Institutionen har 2 legepladser, institutionen ligger tæt op ad Vigerslev parken som ofte bliver benyttet.

Troldehøj har fokus på natur og bevægelse. I Troldehøj tages der udgangspunkt i fællesskabets værdier. Særligt gennem bevægelse og natur, bliver børnene støttet og guidet for at blive styrket i deres udvikling, så de mestrer at kunne agere selvstændigt og i fællesskabet. Forældresamarbejdet vægtes meget højt, da forældrene kender deres børn bedst og der samarbejdes om børnenes udvikling. Troldehøj har et åbent forældreråd, som betyder at alle forældre er velkomne til at deltage i møderne, tage del i hverdagsrammerne omkring børnene og være spejl for udførelsen af kerneopgaven. Læs mere på www.troldehoej.kk.dk

Himmeltræet

Himmeltræet er en kommunal daginstitution i Københavns kommune. Institutionen er beliggende på Vigerslev alle 171-173, 2500 Valby. Himmeltræet er normeret til 86 børn, fordelt på 44 børnehavebørn fordelt på 2 grupper og 42 vuggestuebørn fordelt på 4 grupper.

Himmeltræet har åbent mandag til fredag 07:00-17:00.

Himmeltræet er to huse hvori det ene hus har 3 vuggestuegrupper og det andet hus har 1 vuggestuegruppe og 2 børnehavegrupper.

Himmeltræet har fokus på at skabe trygge rammer bygget op omkring rutiner, der skal give børnene oplevelser med at sejre i deres eget liv. Der vægtes et tæt og åbent forældresamarbejde, da den fælles udveksling omkring barnet i hverdagen giver den bedste forudsætning for et fælles fokus og børneliv.

Læs mere på www.himmeltraet.kk.dk

Børnehuset Grønttorvet

Børnehuset Grønttorvet er en helt ny kommunal daginstitution beliggende på det gamle grønttorv i Valby. Adressen er Elstarvej 1 og åbningstiden er mandag-torsdag kl. 06.45-17.00 samt fredag kl. 06.45-16.00.

I første omgang åbner vi to vuggestuegrupper og en børnehavegruppe. Vi vil løbende etablere flere børnegrupper indtil vi er oppe på fuld kapacitet, som er 170 børn fordelt på hhv. fem vuggestuegrupper (60 børn) og fem børnehavegrupper (110 børn).

Børnehuset Grønttorvet har hjemme i et helt nybygget hus i tre etager. Udover en skøn, grøn legeplads, så har vi også en fællessal og en tagterrasse, som vi kan udfolde os på. Alle kvadratmeter er udnyttet til fulde og der er derfor ikke kun legezoner i grupperummene, men også i garderobe- og gangarealerne.

I Børnehuset Grønttorvet har vi, i tråd med den nye styrkede læreplan, relationerne i højsædet og de er udgangspunktet for vores arbejde med børnene. Det drejer sig både om relationerne barn-voksen, barn-barn og voksen-voksen. Vi mener, at tryghed og tillid er fundamentet for barnets positive læring og udvikling. For at lære skal barnet have modet til at prøve nye ting af – barnet skal turde at øve sig – dette kræver en tryk og tillidsfuld relation til de voksne, der er omkring barnet. Vi tror på at trygge forældre giver trygge børn og derfor har vi fokus på, at det ikke kun er barnet der starter i daginstitutionen men hele familien.

Pædagogisk arbejder vi ud fra barnets nærmeste udviklingszone. Det betyder, at alle aktiviteter planlægges med udgangspunkt i de enkelte børn og børnegrupperes respektive udviklingstrin og interesser.

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.” ”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres, og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv, og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres, og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan, og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer, som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen, kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.” **Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14**

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Børnesyn, børneperspektiv og dannelse

Klyngens *kerneopgave* er blevet til i en proces med stor involvering af ledere og medarbejdere. Kerneopgaven har et fælles grundlag og en grundmodel², der anvendes til refleksion af den daglige praksis. Eksempelvis benytter Savannen, Valnødden og Troldehøj kerneopgavemodellen ”*Rundt om barnet*” på stuemøder til at undersøge børns trivsel, læring og udvikling, i Lykkebo er modellen brugt til at konkretisere, hvordan vi kommer rundt om alle opgaver, når vi arbejder med den gode modtagelse, afhentninger og måltidet. Klyngen har sommer 2020 besluttet at arbejde

² Karsten Brask Fischer’s kerneopgave model rundt om barnet se side 5 i Den styrkede læreplan

med et MUS(medarbejder udviklingssamtale) koncept, som også tager udgangspunkt i kerneopgavemodellen "*Rundt om barnet*".

Det er vigtigt for barnets dannelse, og personlig udvikling altid at arbejde ud fra barnets perspektiver og intentioner i udviklingen af det pædagogiske læringsmiljø.

Vi har valgt at arbejde med den nysgerrighed som Pernille Schwarts³ beskriver " *Mange tror, at børneperspektivet handler om at spørge børnene, hvad de har lyst til. Men det handler om andet og meget mere end det. Det handler om at være nysgerrig på, hvad der sker i børnene som mennesker*" (Børn og Unge 2018).

Dette kommer til udtryk ved, at de voksne følger børnenes spor, oplevelser og interesse. I klyngen inddrages alle børn i institutionerne i mindre grupper i løbet af dagen. Så vi sikrer, at alle børn bliver set og hørt i en sammenhæng. Der dannes grupper ud fra barnets udviklingszoner og alder, og dermed understøttes hvert enkelt barn.

Dette kræver en særlig opmærksomhed fra det pædagogiske personale, altid at have barnet i fokus, og arbejde ud fra det, som barnet viser og fortæller, således det pædagogiske personale kan understøtte deres perspektiver. Det er vigtigt som medarbejder altid at tænke: "*Hvad er barnets intentioner med handlingen?*".

Klyngens arbejde med børneperspektivet i praksis

Klyngen arbejder ud fra en grundviden omkring barnets basale psykologiske, motoriske og sproglige udvikling.

I klyngen udarbejdes der med børnemiljøvurderinger (BMV), hvor der blandt andet kortlægges det æstetiske, fysiske og psykiske børnemiljø. Derudover holdes der børneinterview individuelt eller i grupper (læs mere om dette under vores fokuserede arbejde med læreplanen med udgangspunkt i det gode måltid).

I efteråret 2019 begyndte alle enheder i den daværende klyngesammensætning en udviklingsproces for de største børn, dvs. de 5-årige før skolebørn omkring *Social Tænkning*. Metoden skal understøtte forståelsen for barnets potentiale for udvikling i fællesskabet samt udvikling af medfølelse og empati.

³ <https://bupl.dk/artikel/det-er-ikke-nok-at-spoerge-saadan-faar-i-indblik-i-boerns-perspektiv/>

Som fagprofessionelle skal der altid huskes, at alle børn ikke udvikler sig i samme hastighed, men børn skal styrkes og stimuleres på forskellig vis. Det er vigtigt at være opmærksom på det enkelte barn nærmeste udviklingszone.

Personalet skal altid arbejde ud fra, at deres indsats er "*forskellen der gør en forskel*" Gregory Bateson (<https://forandrenhistorier.files.wordpress.com/2010/12/bateson-7-nov.docx>).

I klyngens enheder afholdes der løbende børnemøder, hvor det er børnenes stemme, der er i fokus. Det er vigtigt som pædagogisk personale at være i dialog, og nysgerrige på det, som optager børnene.

Børnene medinddrages i planlægning af indkøb, indretning, mad valg, udflugter, legegrupper, aktiviteter, besøg af søskende fra vuggestuen og børnehaven, oprydning og udsmidning af defekt legetøj. Det understøttes ved samling, samtaler i gruppen og en til en og omkring fortællinger fra hjemmet, vise ting, billeder, hjemme fra som betyder meget.

Udviklingspunkt

Klyngen ønsker, at børnene skal opleve at have et børneliv, hvori deres perspektiver bliver anerkendt og drøftet. Dette er igennem vores fortsatte arbejde med Social tænkning og derigennem gruppens plan. Det pædagogiske personale i klyngen, vil i deres planlægning af aktiviteter, gøre det muligt for børnene, at have og opleve mere medbestemmelse i deres børneliv.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Børns leg

Det er vigtigt, at det pædagogiske personale er opmærksomme på, at legen skal ske på børnenes præmisser, men rammesættes af de voksne, - derfor er det essentielt, at de voksne observerer, og tager ved lære af børnenes måde at lege på.

Legen er betydningsfuld for, at alle barnets sanser og kompetencer udvikles.

Børnenes selvstændighed udvikles igennem deres egne initiativer i legen, og de har mulighed for selv at vælge, hvor og hvordan de leger. I klyngens enheder er der plads til alle, der er plads til stille lege, vilde lege, hemmelige lege, huler, andre kroge i huset. I legen knytter børnene venskaber til andre børn, og udvikler deres sociale kompetencer. I Klyngen arbejdes der ud fra et grundsyn, hvor legen er i centrum for barnets udvikling. Det er personalets ansvar at opstille og invitere til lege, der indeholder demokratiske og fællesskabsorienterede normer og værdier, så børnene kan øve sig på at mestre legestrategier. Det er personalets ansvar at sikre og skabe legemuligheder for alle børn og personalet har ansvar for legen.

I nedenstående finder man et eksempel på de legemanus, vi arbejder med, som skal give børnene mulighed for at afprøve lege, der er præget af normer og kultur samt forhandlingsudspil og forslag til ændring af legen. Personalet opstiller rammerne for legen og øver børnene i de forskellige aktiviteter, der indgår i legen samt kommer med udspil til hvordan børnene kan være med til at vælge, byde ind og ændre legen.

Eksempel på legemanuskript til Zoologisk Have

Zoologisk Have

Målgruppe: Fra ca. 3 ½ år

Antal deltagere: Fra 3 og opefter

Aktivitetstype: Fordybelse eller evt. åben aktivitet

Fysisk ramme: Afskærmet område med god plads, ude eller inde

Denne variant af legemanuskriptet kræver en vis impuls kontrol hos børnene, fordi dyrene skal blive inden for deres afmærkede bure/folde/stalde, indtil dyrepasseren eventuelt lukker dem ud. Det er oplagt, at den voksne i starten tager rollen som dyrepasser, evt. sammen med et barn.

Hvis Zoologisk Have tilrettelægges som åben aktivitet, kan flere børn spontant hægte sig på legen undervejs. Dette forudsætter, at børnene er forholdsvis fortrolige med legemanuskripter.

<p>Roller</p>	<p>Dyr</p> <p>En eller flere dyrepassere, alt efter hvor mange dyr der er</p> <p>En eller flere gæster</p> <p>Evt. en dyrlæge</p>
<p>Skifte og samlingspunkt for lege</p>	<p>Dyrene i zoo bor i deres bure/folde/områder og bevæger sig på karakteristiske måder og siger deres karakteristiske lyde.</p> <p>Dyrepasserne kommer med mad og vand og passer og plejer dyrene.</p> <p>Der kommer gæster og besøger dyrene.</p>

	Evt. kommer dyrlægen, hvis dyrene er syge
Forestillet scene	En zoologisk have
Nøglereplikker	<p><u>Dyreløyd:</u> løvebrøl, abeskrig, slangehvisken osv.</p> <p><u>Dyrepasser:</u> "Hej, zebra, er du sulten i dag? Her er hø og foder til dig", "Hej, slange, du får nogle mus".</p> <p><u>Gæster:</u> "Se det sjove dyr!", "Hvilket dyr er du?"</p> <p><u>Dyr:</u> "Jeg er en kæmpe slange" osv.</p> <p><u>Dyrepasser:</u> "Pas på – den kan bide!", "Vil du prøve at røre en kaninunge?"</p>
Remedier	<p>Markering af dyrenes bure/folde/områder, fx med snore, møbler, sten, pinde, kasser.</p> <p>En spand, skåle, fade/'trug'.</p> <p>Evt. en kasket til dyrepasseren</p> <p>Evt. dyrefigurer.</p>
Pædagogiske fokusområder	<ul style="list-style-type: none"> • At børnene bliver fortrolige med at handle i forhold til legemanuskriptet, herunder støttes i at overlade styringen til dyrepasseren. • Løbende vise, at børnene genkendes som bestemte dyr. • Om børnene har nok idéer til, hvordan de kan agere i rollen som de forskellige dyr. Fylde på deres viden om dyrene og livet i en zoo. • At dyrepasseren inspirerer til replikker og handling, fx responderer på dyrenes adfærd, viser dyrene frem for gæsterne. handle i forhold til legemanuskriptet, herunder støttes i at overlade styringen til dyrepasseren. • Løbende vise, at børnene genkendes som bestemte dyr. • Om børnene har nok idéer til, hvordan de kan agere i rollen som de forskellige dyr. Fylde på deres viden om dyrene og livet i en zoo.
Variationsmuligheder	<p>Udvidelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dyrepasseren kan flytte dyr til nye bure eller tage dem med på besøg hos hinanden,

	<p>fx: "Dit bur skal gøres rent i dag, så nu skal du på besøg hos girafferne".</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dyrene kan blive syge, så der skal tilkaldes en dyrlæge. Dyrlægen undersøger dyrene og fortæller, hvordan de kan blive raske, fx hvile, mad, medicin, løbeture, kolbøtter. • Et dyr kan stikke af fra sit bur, når dyrepasseren kommer og åbner. Så må dyrepasseren lokke dyret tilbage med dets yndlingsmad. • Zoologisk Have kan leges med figurer, fx Lego eller Schleich, så børnene fantaserer gennem figurerne (svarende til i legen Bondegård). Det kan være en god konkret introduktion til legen for de yngre børn. <p>Forenkling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gæsterne udelades, så der kun er dyrene, som dyrepasseren tager sig af. • Dyrepasseren udelades, så gæsterne selv går rundt og kigger på/taler med dyrene.
<p>Opfordret spillerum for fantasi og medbestemmelse</p>	<p>Hvilket dyr man vil være.</p> <p>Hvad dyret gør i sit bur, hvordan dyret møder dyrepasseren, som kommer med mad og vand.</p> <p>Dyrepasseren bestemmer, hvad der skal ske med dyrene, hvad de skal spise, og om gæsterne må fodre/klappe dem.</p> <p>Gæsterne vælger, hvilke dyr de vil se og kan stille spørgsmål til dyrepasseren og dyrene.</p>
<p>Supplerende aktiviteter</p>	<p>Tur til Zoologisk Have eller dyrehandler.</p> <p>Tegne skilte til dyrenes bure.</p> <p>Dialogisk læsning:</p> <p><i>Peter Pedal i Zoo</i> af Greg Paprochi</p> <p><i>Med dyrepasseren i Zoo</i> af Ingrid Hansen.</p> <p><i>Max i Zoo</i> af Mari Kjetun og Johan Egerkrans.</p> <p>Børnefagbogen <i>I Zoo</i> af Andrea Erne m.fl.</p>

Forberedelse til Zoo

På billederne kan man se at der arbejdes med remedier til zoolegen, hvor der er lavet dyr i ler og i pap og brugt afklippede grene som buske.

Det fysiske læringsmiljø

I klyngen tilrettelægges det fysiske læringsmiljø, så det inspirerer og gør børn nysgerrige på at udfolde legen, og selv bestemme, hvad de vil lege med.

Der er fokus på at lave små legezoner, som understøtter alle børns muligheder for at indgå i børnefællesskaber uanset hvilke relationelle, motoriske eller sproglige forudsætninger de har. Det kunne være ved fx:

- Lægger legetøjet tilbage/på plads, så det inspirerer til leg på ny for andre
- Legetøj står i børnehøjde
- Legezoner samt indhold er organiseret, så det er visuelt og skriftsprogligt guidende
- Personaler, som leger med i legezoner for at understøtte det enkelte barns muligheder for deltagelse

- Organisering som giver mulighed for at lege fordybet evt. v. fysisk afskærmning
- Personalet guider barnet i dets brug af legekodex og forhandlingsstrategier
- Personalet sætter rammer for at barnet kan øve sig i turskifte, og opøve sproglige kompetencer
- Inddrage forældrene i de målrettede organiseringer af de fysiske legezoner, og det fælles ansvar for at bevare læringsmiljøet

Med udgangspunkt i KIDS⁴ har institutionerne udviklet læringsmiljøer og legezoner, hvor børnene tydeligt kan se, hvordan de kan tilgå legen. Der arbejdes ud fra en forskningsbaseret viden i forhold til, at børnene profiterer af at være i mindre grupper.

⁴ KIDS er et redskab til vurdering og udvikling af kvalitet i daginstitutioner udviklet af Charlotte Ringsmose og Grethe Kragh-Müller: <https://dpf.dk/produkt/proeveevaluering/kids-kvalitetsudvikling-daginstitutioner>

Der arbejdes visuelt med billeder/ord på kasser og kurve, så børnene også ved hvor tingene har en plads. I aktivitetsplanerne skal der både være plads til målrettede vokseinitierede aktiviteter, og børnenes egen fantasi og spontanitet. De voksne er vigtige medspillere i at understøtte og være tilgængelige for børnenes muligheder for at udvikle legen og lære de sociale spilleregler i lege. Det kan eksempelvis gøres ved at arbejde med legemanuskripter, som tager udgangspunkt i lege, hvor der indgår turtagning, spejling af hinanden, rollefordeling, dialog og forhandling.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Samarbejdet med forældre om børns trivsel, læring og udvikling

Den daglige gensidige forpligtende dialog mellem det pædagogiske personale og forældrene, er vigtig for samarbejdet omkring barnets udvikling.

I klyngen ønsker vi der tages ansvar for at skabe rammer, der er trygge, tillidsfulde og ærlige i forældresamarbejdet. Det gør vi ved at:

- Forventningsafstemning i forhold til samarbejde mellem forældre og dagtilbud.
- Fokuspunkter heriblandt
- Hvad gør forældrene hjemme?

- Hvad gør dagtilbuddet?
- Hvordan kan man støtte barnets udvikling som en fælles opgave.
- Klyngen har fokus på den gode modtagelse og afhentning, med inspiration fra KIDS⁵, anbefalinger fra tilsynstilbage meldinger og forældretilfredshedsundersøgelse
- Arbejde med den samme skabelon i alle dagtilbud, der sikrer en god introduktion og videndeling i forhold til det indledende samarbejde, med fokus på udvikling og behov når barnet starter i dagtilbuddet.
- Der inviteres til formaliserede samtaler løbende. Der afholdes indkøringssamtale, en opfølgende samtale både i vuggestue og i børnehave efter omkring 3 mdr., der afholdes overgangssamtale fra vuggestue til børnehave, hvor forældre og repræsentanter fra den afgivne og modtagne stue deltager. Ved sprogvurderinger ved barnets 3. og 5. år afholdes der samtale - særligt hvis barnet scorer under 15, der afholdes en samtale med forældrene i forbindelse med at barnet scorer rød trivsel i TOPI, og/eller hvis der er flere parametre i gul trivsel. Netværksmøder, hvor der er samarbejdspartnere fra den tværfaglige support funktion med udgangspunkt i en handleplan omkring barnet. Der afholdes vidensoverdragelsessamtale med forældre til børn, der skal starte på KKFO og skole. Der tilbydes deltagelse i overgangssamtaler med skole og forældre ved behov.
- Dagtilbuddet udarbejder en ramme for, hvordan forældrene kan kommunikere på tværs, blandt andet: Via KBH-barn, telefonlister (til legeaftaler), sociale arrangementer, forældre-møder mm..
- Arbejde med børns læring ved forskellige sociale arrangementer, hvor forældrene er aktive deltagere både som en del af planlægningen og som ansvarlige for fælles oplevelse for eksempel ved at bidrage til børnenes læring i hverdagen og ved sociale arrangementer - julefest/fastelavn/påske/Sankt Hans fest/sommerfest med mere.

Ny Udvikling i forhold til sammenhængskraft på tværs af klyngens forældregruppe

For at skabe større sammenhængskraft på tværs af klyngens forældregruppe, afholder klyngen fælles forældrerådsmøder på samme matrikel, forud for bestyrelsesmøderne.

Formålet er blandt andet for at forældrene får mulighed for at forstå klyngens sammenhæng. Vi vil gerne have at forældrene oplever en sammenhængskraft og en rød tråd i de muligheder, som vi tilbyder for at understøtte alle børn. Det giver indsigt i det der er fælles og det der adskiller klyngens enheder.

Der er vigtigt at få skabt et fælles fokus på, hvad der er vigtigt at samarbejde omkring og hvad der i fællesskab skal være fokus på. Målet er at børnene får de samme lærings- og udviklingsmuligheder, så klyngen sikrer chancelighed.

⁵ KIDS er et redskab til vurdering og udvikling af kvalitet i daginstitutioner udviklet af Charlotte Ringsmose og Grethe Kragh-Müller: <https://dpf.dk/produkt/proeveevaluering/kids-kvalitetsudvikling-daginstitutioner>

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Børn i udsatte positioner

Der arbejdes med at alle medarbejder i klyngen skal arbejde ud fra samme forståelses ramme for udsathed. Derfor har klyngen udarbejdet en fælles forståelsesramme for udsathed.

Klyngens definition af udsathed

“Alle børn kan komme i en udsat position i en kortere eller længere periode, af mange forskellige årsager. Det kan være dødsfald, skilsmisse, socio-økonomiske udfordringer, flytning, manglende forældreevne, sygdom m.m.”

Det pædagogiske personale der arbejder målrettet med storbørnsgruppen, skal i efteråret 2019, kompetenceudvikles af Den Tværfaglige Support fra Børne- og unge Forvaltningen i metoden “*Social Tænkning*”. På sigt skal alle medarbejdere i klyngen uddannes i metoden: “*Social Tænkning*”.

Klyngen har indgået et samarbejde med Københavns Professionshøjskole (KP), hvor pædagogstuderende skal i praktik i vores enheder med særligt fokus på de udsatte børn. De skal kompetenceudvikles så de oparbejder kompetencer til at varetage arbejdet med familier i udsatte positioner.

En anden måde vi også arbejder med børneperspektivet i klyngen er, ved at foretage trivselsvurderinger (TOPI ⁶) på alle børn 2 gange årligt. Trivselsvurderingens resultater er delt op i tre kategorier grøn, gul og rød kategori, hvor rød kategori giver anledning til bekymring og individuel handleplan, så der forsat kan arbejdes målrettet med at udviklingsstøtte det enkelte barn optimalt i samarbejde med forældre og andre faggrupper.

⁶ TOPI: https://socialstyrelsen.dk/filer/born/forebyggelse-og-tidlig-indsats/tidlig-opsporing-vuggestuen_ny.pdf

I klyngen laver det pædagogiske personale løbende sprogvurderinger for de 3- og 5-årige⁷. Det er fastlagt i Københavns kommune, at alle børn bliver, sprogvurderet i 3- og 5-årsalderen. De børn der har en lav score, vil blive fulgt op med en handleplan og evaluering efterfølgende af de forskellige tiltag og effekt.

De senere år er der i klyngen besluttet at arbejde mere systematisk på, at få uddannet pædagogerne i sprogarbejdet. Dette betyder blandt andet at vi har valgt en sprogansvarlig på hver stue, som skal vejlede deres kollegaer på stuen. Det er fastlagt i klyngen, at der skal være et særligt sprogfokus i alle planlagte aktiviteter.

Grundet demografien er der mange tosprogede børn, og det betyder der er børn i vores klynge som er ekstra sprogligt udfordret. Alle de sprogansvarlige i klyngen bliver i efteråret 2019 fælles uddannet som sprogvejledere. Med denne kompetenceudvikling er det målet at den pædagogiske kvalitet løftes yderligere.

Personalet arbejder med at tidligt opspore børn, der er udsatte, dette starter allerede efter 2 til 3 måneder i dagtilbud.

Klyngen arbejder tæt sammen med det tværfaglige supportteam, der tidligt kommer ud og starter et sparringsforløb i samarbejde med forældre og personaler. Derefter kan et eventuelt netværksmøde etableres.

I klyngen iværksætter personalet den pædagogiske indsats gennem planlægning af læringsmiljøet, med det formål at barnet kan indgå i børnefællesskabet. Især er der fokus på læringsmiljøets strukturelle muligheder. I ugeplanerne vil vi tage højde for det enkelte barns handleplan, således at aktiviteterne også tilgodeser det enkelte barn.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen og KKFO

⁷ Sprogvurdering: <https://hjernenhjertet-dk.ramboll.com/sprogvurdering>

I klynge VVKB har vi valgt en fælles strategi for, hvordan vi vil arbejde med at skabe sammenhæng imellem børnehaven, KKFO og skolen. Helt konkret har vi valgt at arbejde med "*Social Tænkning*", som er en metodik til at hjælpe børn med at forstå og aflæse kropslige, sociale, følelsesmæssige og andre ikke-verbale koder. Formålet er at understøtte børnene i deres møde med nye udfordringer eller kontekster, som ikke er genkendelige, og hjælpe dem med at være fleksible i deres tankegang, kunne fordybe sig, være vedholdende og kunne indgå i børnefællesskaber ud fra forskellige præmisser. Formålet er også at hjælpe børnene med at sætte sig ind i andres behov, udsætte egne behov, at kunne konfliktløse, samt kunne modtage kollektive beskeder og følge dem. Ønsket er, at de får positive erfaringer med at indgå i forskellige sammenhænge og fællesskaber og kan overføre disse erfaringer fra børnehaven til de sociale fællesskaber i hjemmet, til fritidsaktiviteter og senere i skolen og KKFO.

Vi har tidligere tilrettelagt det pædagogiske læringsmiljø således, at der er ansat pædagogisk personale fra det, som tidligere hed fritidshjem i kombinationsstillinger i alle af klyngens 0-6 års enheder i storebørns grupperne. Fritidshjemmene er dog overgået til KKFO ordninger og er blevet sammenlagt med skolerne, hvor skolen skal selv bruge deres medarbejdere og kan derfor ikke længere indgå i en kombinationsstilling i børnehaven. Fremadrettet vil de enkelte dagtilbud sørge for at få lavet besøgsdage til KKFO'erne, så vi sikrer at børnene bliver introduceret til strukturen, medarbejderne og de forskellige aktiviteter, der tilbydes. Vi har et ønske om på sigt (afhængig af Corona pandemi) at samle alle storebørnsgrupperne fra de 5 enheder ugentligt og lave aktiviteter målrettet for denne aldersgruppe og vidensdele personalet imellem.

Forældrerådene og bestyrelsen er informeret om det pædagogiske arbejde med Social Tænkning til fælles møde d. 26.09.19 og resten af forældrene informeres via forældremøder i efterår 2019 og 2020.

Der udarbejdes hver sen sommer en lokal Stærk Samarbejdsaftale⁸ med Lykkeboskole (distrikt skole), hvor vi bl.a. har fokus på at anvende samme pædagogiske greb og metoder i skole, dagtilbud og KKFO, for at skabe genkendelighed, tydelighed, sprogfokus og metodikker til konflikthåndtering og klasseledelse samt helhed i overgange bl.a. vidensoverdragelse. Støttepædagoger fra ressourceteamet har bistået med at holde oplæg og vidensdele om "*Social Tænkning*" i dagtilbud og fritidsinstitutioner/KKFO samt skole imellem.

⁸ Stærk Samarbejdsaftale: <http://ipaper.ipa-percms.dk/KKBUF/PaedagogiskFaglighed/strktsamarbejde/?page=10>

Hvert efterår deltager skolens 0-klasse lærere på storbørnsgruppernes forældremøde i børnehaven, hvor forældrene til børn i storegruppen inddrages i, hvordan vi kan samarbejde omkring deres børns udvikling ift. At blive skoleparat og skabe sammenhæng mellem dagtilbud og skolen. Der udfyldes overdragelseskema sammen med forældrene digitalt og dette videndeles med skole og fritidshjem – både mundtligt og skriftligt med samtykke fra forældrene .

De kommende skolestartere inviteres over på Lykkebo skole – både med deres børnehave i forbindelse med teater arrangement ved juletid, men også sammen med deres forældre til fælles spisning i efterår og forår. *Dette har dog set lidt anderledes ud – nu hvor der er corona pandemi.* KKFOérne inviterer til forældremøde for de forældre, hvis børn, skal starte i skole sommeren 2021 og der er udarbejdet en intro plan med planlagte aktiviteter og primærgruppe og voksne

De kommende skolestartere er i skolepraktik i maj måned efter at de er startet på KKFO.

I KKFOén arbejdes der videre med handleplaner jf. Sprogvurderinger og TOPI fra dagtilbuddet og der er tilrettelagt et systematisk arbejde med læreplanstemaet sprog i maj og juni måned i KKFOérne..

KKFOén vidensdeler arbejdet med handleplaner omkring de kommende 0-klasesbørn til børnehaveklasselærerne inden sommerferien starter. I sommerferien får den kommende skolestarter et brev fra sin venskabsven (elev fra skolen). Hver kommende skolestarter har en venskabsven, som sikrer at barnet er en del af et børnefællesskab og får kendskab til skolen, når det starter og efterfølgende.

Når skolestarterne starter op i 0- klasserne, følger det pædagogiske personale fra KKFOén børnene tæt den første uge – for sikre tryghed i overgangen. Det pædagogisk personale fra KKFOén er i stærkt samarbejde i hele indskoling (0-3 klasse) og deltager i netværksmøder på skolen omkring de nye skolestartere. Der afholdes skole/KKFO/ hjem samtaler i efteråret på alle børn i 0- klasserne.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Inddragelse af lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn

Klyngen ligger i et område hvor demografien er meget forskellig, en enkelt institution ligger ikke lokalt og gør muligheden for samarbejde med lokalsamfundet mere individuel i nogle sammenhænge afhængig af ressourcer og muligheder. I efteråret 2019 er der følgende tiltag sat i værk:

- Der er etableret et samarbejde mellem 2 institutioner Troldehøj og Himmeltræet til at blive besøgs institution til nabo plejehjemmet. Dette er første forsøg og der håbes på at samarbejdet kan udvikle nye ideer til at være på tværs ift. børnenes alder.
- Troldehøj har indledt et samarbejde med KP⁹ omkring communitypædagogik. Formålet er at finde nye veje i samarbejdet mellem forældre, lokalområde og andre eksterne samarbejdspartner.
- Nær Savannen ligger Kulbane kvarterets nye bemandede legeplads, hvor der bl.a. er et, planteprojekt. Det nye område ønsker et tæt samarbejde med klyngens børn, hvor de inviteres til at være en del af de forskellige projekter, som på sigt vil blive etableret i området.

⁹ KP: Københavns Professionshøjskole, Campus Carlsberg

Savannen har også samarbejde med ældreklubben i Hornemanns vænge, hvor børnene bl.a. går lucia optog.

- Den lokale Netto har lavet en aftale i sommerperioden anno 2019 med at donere "udsmidningsplanter" til de lokale institutioner til deres plante projekter. Måske kunne dette blive til en mere forankret aftale, så det kan forsætte til næste år.

Grundet Corona pandemi 2020/2021 er besøg til plejehjem og ældreklubber indstillet på ubestemt tid og vi har af samme grund ikke været mere opsøgende i forhold til at inddrage andre ressourcer eller muligheder i lokalområdet.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i klyngens dagtilbud

Det pædagogiske børnemiljø fremmes ved, at man i den pædagogiske praksis bl.a. planlægger læringsmiljøer, hvor børnene er opdelt i mindre grupper. Formålet er blandt flere, at alle ledige kvadratmeter bliver brugt, (birum, gangarealer, grupperum, personalstuer) for at give børnene mulighed for fordybelse i aktiviteten og få et reduceret støjniveau.

I samarbejde med forældrene er der fokus på, at børnene lærer at bruge deres garderobeplads således at de kan holde styr på deres jakker, sko og lignende. Dette er for at give børnene mulighed for at kunne orientere sig i egne ting og udvikle deres selvhjulpethed. Kasser og billeder ved hver plads i garderoben skaber et æstetisk læringsmiljø, der inviterer til orden i de ting, som børnene har.

Læringsmiljøerne er tilrettelagt ved at indkredse legezone bl.a. fysisk med reoler. Legetøjet er placeret i børnehøjde, så det er tydeligt og genkendeligt for børnene, hvor legetøjet er, og hvilken funktion det har. Det giver mulighed for et læringsmiljø, der animerer til rolleleg, parallel leg og

børnenes egne ideer til leg. For at fremme det æstetiske miljø bliver legetøjet arrangeret i små udstillinger og opdeles tematisk. Eksempelvis står alle bondegårdsdyrene sammen, eller i en kasse, hvor dyrene er afbilledet på. Der bestræbes på at indkøbe kasser i materialer, der er støj-reducerende, indbydende samt farvekoordineret. Stuerne udsmykkes med billeder af børnene i lege og læringssituationer. Tegninger og børneværker er i børnehøjde for at skabe mulighed for at kunne samtale om deres oplevelser. Børnene er medskabere af det æstetiske børnemiljø og inddrages i udsmykning og indretning af lege/læringszonerne.

Inde miljøet og legepladserne bliver indrettet på måder, der fremmer børns mulighed for at bevæge og udfolde sig kropsligt, at kunne fordybe sig, og have stille lege (eksempelvis læse, lave perler etc.). Børnene tilbydes hermed en varieret vifte af mulige legeaktiviteter, med højt og lavt aktivitetsniveau og fællesskaber.

Baggrunden for læringsmiljøernes indretning er udsprunget af forskellige observationsmetoder, hvor det pædagogiske personale har inddraget børneperspektivet på differentierede måder. Eksempelvis har det pædagogiske personale ved hjælp af forskellige DCUM-metoder¹⁰ gået rundt i samme højde som børnene for at undersøge hvilke lege- og selvbestemmelsesmuligheder, der er for børnene i dagtilbuddet. Det pædagogiske personale har lagt sig på ryggen på stuen for at undersøge, hvad der i indretningen stimulerer de helt små børn, som ikke kan gå, stå eller kravle af sig selv. I et af dagtilbuddene er der foretaget et børneinterview med en mindre gruppe børn, hvor det pædagogiske personale har spurgt børnene om, hvad de godt kan lide at lege med, hvordan børnene oplever at det pædagogiske personale hjælper dem med at deltage i lege, hvilke aktiviteter der tilbydes i dagtilbuddet, hvordan børnene bliver hjulpet i konflikter, og hvordan de har det generelt. Disse interviews samt observationsmetoder af lege/læringsmiljøet er med til at "tage temperaturen" på den pædagogiske kvalitet og det gode børnemiljø, og dagtilbuddene kan justere den pædagogiske praksis, så den har størst mulig gevinst for børnene.

¹⁰ DCUM: Dansk Center for Undervisningsmiljø er en dansk statslig institution, der skal medvirke til at sikre og udvikle et godt undervisningsmiljø på uddannelsessteder og et godt børnemiljø i dagtilbud
<https://dcum.dk/dagtilbud/vaerktoejer-og-inspiration/vaerktoejskasse-bedre-boernemiljoe>

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Pædagogiske mål for læreplanstemaet alsidige personlige kompetencer:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet børnenes sociale udvikling:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet kommunikation og sprog:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet krop, sanser og bevægelser:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet natur, udeliv og science:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet kultur, æstetik og fællesskab:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø de seks læreplanstemaer

Vi har i klyngen valgt at have fokus på at beskrive pædagogikken i frokostmåltidet, som eksempel på, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring indenfor, og på tværs af de 6 læreplanstemaer. Måltidet er en vigtig stund i løbet af dagen, og den tænkes som en

pædagogisk aktivitet. Måltidet er et højdepunkt på dagen, hvor børnene får sund mad, er i et fællesskab med udgangspunkt i bestemte normer og kultur, øver sig i at spise selv, øse op selv, taler sammen, hjælper hinanden og udvikler deres personlige færdigheder og sociale kompetencer.

Måltidet er en aktivitet, som alle institutioner på tværs i klyngen har arbejdet med at gøre genkendelig og arbejde med systematisk og reflektivt.

- Målet er at alle børn oplever ro, tryghed, god stemning, og gode samtaler omkring måltidet.
- Målet er at udvikle mad mod iblandt børnene, og via engagement at invitere til at børnene smager på maden. Det er vigtigt, at maden ser indbydende ud med valgmuligheder for børnene.
- Målet er at fremme glæden ved måltidet, og have fokus på, at det pædagogiske personale er rollemodeller ved måltidet, og spiser med ved bordene. Det pædagogiske personale skal opmuntre børnene til at være selvhjulpne.

Det pædagogiske måltid

I klyngen er der en fælles retning for, hvordan vi ønsker at strukturere det pædagogiske læringsmiljø omkring frokosten. Alle børn og voksne kender deres roller *før*, *under* og *efter* måltidet. Børn og det pædagogiske personale har praktiske opgaver *før* (hjælpe med at hente service og mad i køkkenet), *under* (sende maden rundt) og *efter* måltidet (skrabe rester fra sin tallerken ned i en bio-spand). Dette er med til at udvikle børnenes selvhjulpnehed.

Målet er, at børn på naturlig vis lærer at være en del af et forpligtigende børnefællesskab, hvor man udviser hensyn og respekt omkring måltidet og fællesskabet, som alle er en del af.

I nedenstående beskrives pædagogikken i måltidet, som eksempel på, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, indenfor og på tværs af de 6 læreplanstemaer.

Som **forberedelse** til måltidet går børnene på badeværelserne under guidning af det pædagogiske personale, og vasker hænder efter tur i mindre grupper. Imens guider det pædagogiske personale, børnene i, at sætte legetøj på plads, og børnene hen på deres faste spisepladser, hvor de selv kravler op.

Børnene er på skift ugens/dagens hjælper og hjælper med at hente madvognen. De andre børn synger en sang eller læser en lille historie, imens de venter på maden. Der skabes ro og opmærksomhed på at måltidet skal begynde. Børnene spiser i mindre grupper med en voksen.

Hjælperen og den voksne kommer ind med madvognen, hjælperen har sammen med det pædagogiske personale orienteret sig i, hvad der er på menuen. Børnene deltager i borddækningen, hjælper med at tallerkener, glas og bestik bliver talt og hjælperen præsenterer maden.

Under måltidet bliver der ved hvert bord bliver der sagt værsgo, maden bliver sat på midt på bordet, så børnene kan orientere sig i, hvad der er at vælge imellem. Børnene øver sig i at hælde vand i deres glas med de små kander.

Børnene er optagede af selv at bestemme, hvad de vil spise, smøre mad eller øse op fra skåle.

Det pædagogiske personale guider børnene til at hjælpe hinanden, og inddrager børnene i de forskellige praktiske opgaver. Det pædagogiske personale opfordrer børnene til at smage på maden, som de selv har øst op. Personalet deltager i måltidet, og er madmodige ved selv at spise maden. Børnene og det pædagogiske personale har under måltidet samtaler om, hvad der rør sig i løbet af dagen, og der skabes her en hyggelig stemning.

Efter måltidet siger børnene tak for mad, skraber børnene deres rester ned i den grønne bio-spand, og rydder op efter sig og hinanden.

Børnene vasker hænder efter måltidet, går på toilettet/får en ren ble, afklæder sig og kommer tilbage til stuen. Det pædagogiske personale har **efter** måltidet fokus på at guide børnene videre og skabe en god overgang til den næste aktivitet – nemlig at sove eftermiddagslur eller at skulle i garderoben og derefter på legeplads.

De seks læreplanstemaer under måltidet

Alsidig personlig udvikling ses i eksemplet ved, at der arbejdes med dagens hjælper, selvbestemmelse, og at børn får retten til selv at kunne vælge, og udvikle mod til at hjælpe og udvise madmod.

Social udvikling ses ved, at medarbejderne sikrer et børnefællesskab, hvor der er fokus på hjælpsomhed, en rar atmosfære, og en opmærksomhed på at bidrage til fællesskabet og øve turtagning og fleksibilitet.

Kommunikation og sprog kommer til udtryk ved, at der småsnakkes omkring bordet. Børnene og det pædagogiske personale taler om maden, og rutinerne omkring måltidet. Hjælperen præsenterer maden, og der er sproglige fokusord, der går igen i den daglige rutine. Der arbejdes også her bevidst med de 10 sprogstrategier.

Krop, sanser og bevægelser kommer til udtryk, i eksemplet ved at børnene udvikler deres fin- og grovmotorik ved at de selv kravler op på deres stol, selv vasker hænder, øver sig i at øse op, smøre og hælde op i glas. Børnene udvikler deres sanser ved at smage på maden, og gør sig erfaringer med koldt, varmt, sødt, surt osv.

Natur, udeliv og science indgår i eksemplet ved, at hjælperen tæller tallerkner, at der tales om, hvor maden kommer fra (vand, jord, luften og hvordan den ser ud). Periodisk arbejdes der tematisk, hvor børnene er med i hele processen (fra jord til bord), og vi affaldssorterer i forbindelse med måltidet.

Kultur, æstetik og fællesskab kommer til udtryk igennem den måltidskultur, som klyngen arbejder efter. Der skabes fællesskaber, deltagelse og fordybelse ved at spise i mindre grupper, børnene siger værsgo, velkommen og tak for mad. De pædagogiske personale understøtter her mad mod, og den gode stemning. Det æstetiske ses ved, at legetøjet er lagt på plads, og der er

gjort klar til måltidet ved en overskuelig bordopdækning, og maden er præsenteret i mindre skåle, fade og små kander.

Dannelse og børneperspektivet kommer til udtryk i måltidskulturen ved at maden bliver præsenteret af hjælperen, og der skabes en ramme om, hvordan alle kan bidrage til fællesskabet med en hyggelig stemning. Børnene deler deres meninger og oplevelser med hinanden, nogle steder i klyngen bliver børnene kontinuerligt spurgt om, hvad de kunne tænke sig på menuen, andre steder henvender børnene sig selv til køkkendamen og kommer med ønsker. Nogle steder i klyngen er der meget faste spisepladser, hvor børnene efter noget tid, skifter plads og tages med på råd ift. Ønske om spisemakker, andre steder må børnene sætte sig på stuen, hvor de har lyst. (Dette er dog ikke gældende under Corona pandemi)

Læringen hos børnene ses ved, at de er aktivt deltagende i måltidet. Børnene og det pædagogiske personale taler om maden, og bruger fokusord. Alle kender rutinerne omkring måltidet, alle hjælper hinanden, dækker bord, rydder op og venter på tur. Alle ved, hvordan måltidet starter og slutter. Denne læring er meget vigtigt for at kunne indgå i forskellige fællesskaber, normer og måltudskultur og det fremmer børnenes dannelse.

Børnefællesskaber ses ved, at børnene altid er en del af en spisegruppe, som er opdelt i mindre grupper, efter en struktur, der tydeligt viser børnene hvor de skal sidde. Det pædagogiske personale sikrer at børnenes bidrag inddrages i rammen omkring måltidet.

Evalueringsskulturr

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturr i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsskulturr i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

KLYNGENS DOKUMENTATIONS- OG EVALUERINGSKULTUR

Enhederne i klyngen er opmærksomme på at skabe, og udvikle vores evalueringsskulturr, som en fast del af vores pædagogiske udviklingsarbejde. Et arbejde der er rettet mod at have barnet i fokus.

Klyngen er i gang med at opkvalificere de sprogansvarlige medarbejderes kompetencer, igennem uddannelsen som sprogvejledere. Uddannelsen skal give en fælles forståelse af sprogarbejdet og redskaberne til at vejlede kollegaer, forældre og udvikle sprogarbejdet i institutionen.

Det pædagogiske personale skal løbende vurdere og evaluere på, hvornår børn har brug for særlige indsatser. Klyngen bruger systematisk SMTTE eller modellen "*Rundt om Barnet*". som redskab til at udarbejde handleplaner for børnene, samt aktivitetsplaner for grupperne.

Nogle af enhederne bruger kerneopgave modellen bl.a. til stuemøder, for at sikre, at den pædagogiske praksis bliver belyst fra et kerneopgavehelhedssyn, sådan at vi sikrer at børnene lærer hele dagen, ved at vi besøger de forskellige rum i modellen.

I efteråret 2019 vil der i alle af klyngens institutioner blive udvalgt pædagogisk personale, der får til opgave at være pædagogiske faglige fyrtårne¹¹. Der udvikles en større kompetence i forhold til arbejdet med implementeringen af den styrkede læreplan. Det betyder også øget fokus på det pædagogiske udviklingsarbejde, samt en udviklet evalueringskultur og refleksion.

Ved at skabe en struktureret og planlagt hverdagspædagogik, skaber vi et trygt og forudsigeligt børnemiljø med tydelige mål, der kan evalueres på. Arbejdet med TOPI, sprogvurderingerne og den nye styrkede læreplan, bidrager ligeledes til den fælles evalueringskultur i klyngen.

PERSONALET'S EVALUERING AF DET PÆDAGOGISKE MÅLTID

Klyngen har valgt at bruge Karsten Brask Fischer's model for kerneopgaven "*Rundt om barnet*"¹² i alle 0- 6 års institutioner til evaluering af det pædagogiske måltid i efteråret 2020 udformet som et spørgeskema til personalet. Intentionen er at kortlægge det pædagogiske personales arbejde med frokostmåltidet - som en pædagogisk planlagt aktivitet. Dette på tværs af alle dagtilbudsenheder og på tværs af vuggestue og børnehavegrupper.

¹¹ Det faglige fyrtårn skal fungere som faglig ressourceperson og forandringsagent i dagtilbuddets pædagogiske arbejde, samt kunne indgå i samarbejde med kolleger, ledelse og forældre om at tilrettelægge, udvikle og evaluere pædagogiske læringsmiljøer og faglige fællesskaber. <https://phabsalon.dk/videreuddannelse/paedagogik/dagtilbud/styrkede-laereplaner/laeringsforloeb-og-laeringsdage/faglige-fyrtaerne/>

¹² "Se model side 5 i Den styrkede læreplan

Udvalgte gennemgående temaer fra besvarelserne i personalets spørgeskema

Vi har kigget samtlige spørgeskemaer igennem og hæftet os ved, at Corona er et gennemgående tema, som det pædagogiske personale mener har haft betydning for det pædagogiske arbejde i 2020. Corona nævnes som grund til, at børnene er mindre selvhjulpne og deltagende i måltidet. Der nævnes eksempelvis at man ikke dækker bord på samme måde som før, eller har samme muligheder for at øse op og være selvhjulpne.

Til gengæld opleves det, at børnene grundet Corona, er blevet meget bedre til at vaske hænder, grundet det øgede fokus på dette.

Det fremhæves i flere besvarelser, at børnene har enten faste pladser, eller faste borde de sidder ved, og at dette giver en oplevelse af sammenhæng og ro for børnene. Det fremhæves at måltiderne giver børn mad mod, og børnene generelt ikke negativt kommenterer den serverede mad.

Kerneopgaven:	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	Kommentarer
Deltagelse i børnefællesskaber: Formål: Børn på naturlig vis lærer at være en del af et forpligtigende børnefællesskab, hvor man udviser hensyn og respekt omkring måltidet, og det fællesskab,				

<p>som alle er en del af</p> <p>Tegn:</p> <p>Der øves turtagning, maden deles rundt.</p> <p>Børn hjælper andre børn.</p> <p>Der er faste pladser og genkendelige spisegrupper.</p> <p>Der arbejdes med dagens/ugenshjælper.</p> <p>Alle børn inviteres til samtale og opfordres til at tale sammen indbyrdes.</p>				
<p>Omsorg 1:1:</p> <p>Formål:</p> <p>Alle børn oplever ro, tryghed, god stemning, og gode samtaler før, under og efter måltidet. Maden præsenteres. Der</p>				

<p>bruges fokusord som går igen i den daglige rutine og dannelse omkring måltidet.</p> <p>Tegn:</p> <p>Formål: Maden præsenteres.</p> <p>Børn støttes og anerkendes til at kunne/prøve selv ift. At øse, hælde, dække bord, dele service ud.</p> <p>Der opfordres til madsmod.</p> <p>Der anvendes høflighedsfraser (velbekomme, må jeg be om, tak for mad).</p> <p>Der er en rar stemning ved bordet.</p>				
<p>Læringsprocesser:</p> <p>Formål:</p> <p>At udvikle madsmod iblandt</p>				

<p>børnene. At præsentere maden indbydende med valgmuligheder.</p> <p>Det pædagogiske personale er rollemodeller (spiser med og smager på maden og taler indbydende om maden) og er værter ved måltidet.</p> <p>Tegn:</p> <p>Personalet opmuntrer og støtter børnene til at være selvhjulpne.</p> <p>Børn vasker hænder før og efter måltidet.</p> <p>Børn dækker bord, rydder op og går selv hen til deres faste spisepladser.</p> <p>Børn spiser i mindre grupper og øver sig i selvhjulpethed og vælger selv maden.</p>				
---	--	--	--	--

<p>Børnene skraber madrester af tallerken.</p>				
<p>Bygge bro til familie/omverden:</p> <p>Formål.</p> <p>Vi inddrager familiens viden om barnets spisemønstre og er i løbende dialog om barnets appetit, madsmod og selvhjulpenhed.</p> <p>Tegn:</p> <p>Barnet genkender og taler om maden der spises hjemme ved måltidet i inst. Og omvendt.</p> <p>Inst. dokumenterer ugens madplan</p>				

<p>på skrift og med billeder på KBH</p> <p>Barn. Forældre og inst. er jævnligt i dialog om barnets appetit og spise-mønstre</p>				
<p>Organisering og tværfaglighed:</p> <p>Formål:</p> <p>Vi arbejder med genkendelige rutiner omkring måltider, før, under og efter. Vi samarbejder med relevante samarbejdspartnere der kan være med til at sikre barnets trivsel og sundhed Fx Sundhedsplejerske.</p> <p>Tegn:</p> <p>Barnet har fast spiseplads/gruppe. Der er udvalgt en ugens hjælper med faste rutiner. Madplanen præsenteres.</p>				

<p>Overgangen efter måltidet til garderobe/sovning er genkendelig og følger en rutine med gruppeopdelinger.</p>				
<p>Mål, dokumentation og opfølgning:</p> <p>Formål:</p> <p>Vi evaluerer børnenes trivsel min. 2 gange årligt, vi afholder forældre samtaler og er i dialog med forældre. Vi dokumenterer på KBH Barn.</p> <p>Vi har udvalgt måltidet som konkret læringsmål i den styrkede læreplan og arbejder med tegn og evaluering heraf.</p> <p>Tegn:</p> <p>Måltidet, organisering, madplaner, samtaler om mad,</p>				

selvhjulpenhed, medbestemmelse, børns madsmød drøftes jævnligt på stue og p-møder, evalueres og ju- steres. Læreplanen evalu- eres efter aftale.				
---	--	--	--	--

Evaluering af personalets spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaet er besvaret i alt 56 gange, enkelte steder er der nogle spørgsmål, der ikke er besvaret, dette giver en varians i antallet af besvarelser. Derfor er der brugt procentuelle opdelinger for bedre helhedsforståelse.

Deltagelse i børnefællesskaber

Det er vores ambition for måltiderne i dagtilbuddene i klynge VVK B at:

Der øves turtagning og maden deles rundt.

Børn hjælper andre børn.

Der er faste pladser og genkendelige spisegrupper.

Der arbejdes med dagens/ugens hjælper.

Alle børn inviteres til samtale og opfordres til at tale sammen indbyrdes.

5,3 % af besvarelserne viser i **mindre grad**

41,2 % af besvarelsene viser **i nogen grad**

53,5 % af besvarelsene viser **i høj grad**

Personalet i VVK B svarer, at Corona har besværliggjort arbejdet med flere af punkterne i denne kategori, herunder især at dele maden rundt, samt at arbejde med dagens/ugens hjælper.

Det kalder på en ændret indsats i fremtiden, da det må være klyngens ambition at ingen personale svarer, at de i mindre grad lever op til dette mål, samt at der er flere der svarer *i høj grad*. Af andre indsatser i fremtiden kan nævnes højere grad af struktur i måltidet, og man kunne særligt i børnehavegrupperne tydeliggøre brug af dagens/ugens hjælperfunktionen, når man fremlægger dagens plan i børnehaven.

Omsorg 1:1

Det er vores ambition for måltiderne i dagtilbuddene i klynge VVK B at:

Maden præsenteres.

Børn støttes og anerkendes til at kunne/prøve selv ift. At øse, hælde, dække bord, dele service ud.

Der opfordres til mad mod.

Der anvendes høflighedsfraser (velbekomme, må jeg be om, tak for mad).

Der er en rar stemning ved bordet.

5,3 % af besvarelsene viser **i mindre grad**

41,2 % af besvarelsene viser **i nogen grad**

53,5 % af besvarelsene viser **i høj grad**

Personalet uddyber især her, at der bliver brugt energi på at arbejde med høflighedsfraser, som en del af det sprogstimulerende arbejde ved måltidet.

Det kalder på en justeret indsats, at medarbejderne i klynge VVK B ikke svarer *i høj grad* i denne kategori. Det er det pædagogiske personales ansvar at tage omsorg for børnene ved måltiderne, og sørge for at den "rare stemning" ved bordet er medvirkende til at give mad mod.

En proces omkring forbedring af dette kunne eventuelt gå gennem de faglige fyrtårnes netværk og der kunne arbejdes med processer gennemført af de faglige fyrtårne ude på de enkelte enheder og en opsamling på tværs.

Læringsprocessor

Det er vores ambition for måltiderne i dagtilbuddene i klynge VVK B at:

Personalet opmuntrer og støtter børnene til at være selvhjulpne.

Børn vasker hænder før og efter måltidet.

Børn dækker bord, rydder op og går selv hen til deres faste spisepladser.

Børn spiser i mindre grupper og øver sig i selvhjulpnehed og vælger selv maden.

Børnene skraber madrester af tallerken.

1,8 % af besvarelserne viser **i mindre grad**

30,4 % af besvarelserne viser **i nogen grad**

67,8 % af besvarelserne viser **i høj grad**

Personalet svarer her, at indsatsen i forhold til vaske hænder og rydde op efter sig selv går godt. Det øgede fokus på håndhygiejne i dagligdagen som følge af Corona, har gjort at man *i højere grad* har fokuseret på, at alle børn vaskede hænder, at der ikke var mange børn på badeværelserne samtidig. Samt at dette *i høj grad* har gjort rutinerne mere overskuelige for børnene, særligt de udsatte børn.

Denne indsats går godt og skal vedligeholdes. Når Coronarestriktionerne slutter skal der være et skærpet fokus på at børnene øver sig i at være selvhjulpne i måltidssituationer både *før, under og efter*.

Bygge bro til familie/omverden

Det er vores ambition for måltiderne i dagtilbuddene i klynge VVK B at:

Barnet genkender og taler om maden, der spises hjemme ved måltidet i dagtilbuddet og omvendt.

Dagtilbuddet dokumenterer ugens madplan på skrift og med billeder på KBH Barn.

Forældre og dagtilbuddet er jævnligt i dialog om barnets appetit og spisemønster.

1,8 % af besvarelserne viser i **mindre grad**

30,3 % af besvarelserne viser i **nogen grad**

67,9 % af besvarelserne viser i **høj grad**

Personalet beretter, at køkkenerne i klynge VVK B er gode til at dokumentere, hvad der serveres og forældrene i store træk ser disse opslag. Det fremhæves som et succesfuldt initiativ, at en enkelt institution bruger instagram som endnu en platform at dokumentere på, da forældrene melder positivt tilbage omkring dette.

Vi ser også i besvarelserne, at det opleves at Corona restriktioner har gjort det mere besværligt at kommunikere med forældrene, men dialog om børnenes spisevaner går godt og skal fortsat vedligeholdes.

Organisering og tværfaglighed

Det er vores ambition for måltiderne i dagtilbuddene i klynge VVK B at:

Barnet har fast spiseplads/gruppe.

Der er udvalgt en ugens hjælper med faste rutiner.

Madplanen præsenteres.

Overgangen efter måltidet til garderobe/sovning er genkendelig og følger en rutine med gruppeopdelinger.

0 % af besvarelsene viser **i mindre grad**

37,5 % af besvarelsene viser **i nogen grad**

62,5 % af besvarelsene viser **i høj grad**

Personalet beskriver, at arbejdet med rutinerne og overholdelse af aftaler, er blevet endnu bedre, grundet det øgede fokus som følge af Corona restriktionerne.

Der er i personalegruppen i VVK B kommet øget fokus på at fordele børnene i små grupper, også i forbindelse med måltidet. Dette giver en oplevelse af, at lykkedes bedre med genkendelighed, kontinuitet og give børnene en roligere overgang fra frokost til garderobesituation eller sovning.

Denne indsats går godt og skal vedligeholdes.

Mål, Dokumentation og opfølgning

Det er vores ambition for måltiderne i dagtilbuddene i klynge VVK B at:

Måltidet, organisering, madplaner, samtaler om mad, selvhjulpethed, medbestemmelse, børns mad mod drøftes jævnligt på stue og p-møder, evalueres og justeres.

Læreplanen evalueres efter aftale.

2% af besvarelsene viser **i mindre grad**

42,9 % af besvarelsene viser **i nogen grad**

55,1 % af besvarelsene viser **i høj grad**

Personalets besvarelser giver udtryk for at især opdeling af børn i mindre grupper og faste pladser i spisesituationerne, er noget der bliver brugt tid på evaluere til stuemøderne. Der svares også, at man i spisesituationerne oplever det problemfyldt at nå at billedokumentere, da personalet skal understøtte mange pædagogiske processer ved et måltid, men der ligger et ønske om at kunne dette.

Nogle personaler kommenterer, at man endnu ikke er sikre på systematikken i, hvordan læreplanerne skal dokumenteres. Dette giver nogle fine bud på opmærksomheder, som der skal arbejdes videre med fremadrettet.

Generelle usikkerheder i undersøgelsen

I et par af besvarelser, giver de deltagende medarbejdere udtryk for at de ikke har været på de enkelte enheder i "lang tid", hvilket gør det usikkert at sammenligne før og nu.

Nogle besvarelser bærer præg af en usikkerhed om, hvor mange krydser der skulle sættes per rubrik, her har vi valgt at tage et gennemsnit af de påførte krydser.

Der er også afleveret enkelte besvarelser for hele stuer i stedet for enkeltvis besvarelser, i disse tilfælde, er de betragtet som én besvarelse tilsammen, da der ikke stod anført, hvor mange besvarelser til sammen, det drejede sig om.

børnenes evaluering af det gode måltid

Det gode måltid

Vi har i november 2020 gennemført børneinterview i børnehaverne i børnenes spisegrupper i alle af klyngens 0-6 års institutioner. Hvert barn, der var til stede den pågældende dag for børneinterviewet, har fået udleveret et skema.

Hvert enkelt barn har udfyldt eget skema, nogle med hjælp fra personalet, som har interviewet barnet. Børnene har brugt smileys som svarmateriale. Vi har fået en mængde data fra vores 0-6 års institutioner i Klyngen.

Det grundlæggende materiale er 179 skemaer. Der kan forekomme divergens i sammentællingerne, fordi der er blanke besvarelser til nogle spørgsmål.

Alle besvarelserne er børnenes oplevelser, og børnenes stemme i interviewet.

Vi er bevidste om, at der er mange læringsparameter *før – under – efter* det gode måltid. I børneinterviewet har vi valgt kun at fokusere på selvhjulpenhed, og børnenes muligheder for aktiv deltagelse og aktivt bruge deres sprog. Vi antager en vis forskellighed i måden, hvorpå interviewet er blevet gennemført ud fra følgende observationer og tilbagemeldinger:

- **Hvordan påvirkningen børnene imellem har været**
- **Medarbejdernes forståelse af spørgsmålene og engagement**
- **Hvordan/hvor meget børnene er blevet hjulpet under interviewet**

Spørgsmålene relaterer sig til *før – under* og *efter* måltidet.

Til spørgsmålene *før måltidet* skulle børnene kun bruge den glade grønne smiley, da vi gerne ville skærpe børnenes opmærksomhed på de tre opgaver, som de har inden måltidet begynder.

Før måltidet

Når vi skal spise, ved du så hvad du skal inden?

Du skal sætte en glad grøn smiley ved det du skal.

Oprydning på stuen	Vaske hænder	Finde din plads ved bordet
--------------------	--------------	----------------------------

Ved du hvad dagens hjælper/ bord dækkerer skal lave?

Du skal sætte en glad grøn smiley ved det du skal.

Hente madvognen/ læse menuen	Præsentation af maden – foregår på stuen	Oprydning
------------------------------	--	-----------

Under måltidet

Du skal bruge grøn/gul/rød smiley, når du svarer

Er du glad for at sidde på den plads du har ved bordet.

Ja jeg er glad for min plads (grøn)	Nej jeg vil sidde ved et andet bord (rød)	Det ved jeg ikke (gul)
--	--	------------------------

Hvad kan du bedst lide at spise til frokost?

--	--	--

Smør selv/rugbrød med pålæg (grøn)	Varm mad/suppe/grød/retter (grøn)	Ved ikke (gul)
---------------------------------------	--------------------------------------	-------------------

Er du madmodig/tør du smage på nye retter?

Ja (grøn)	Nej (rød)	Ved ikke (gul)
--------------	--------------	-------------------

Kan du godt lide selv at vælge hvad du skal spise?

Ja (grøn)	Nej (rød)	Ved ikke (gul)
--------------	--------------	-------------------

Øser I selv maden op ved bordet?

Ja (grøn)	Nej (rød)	Ved ikke (gul)
--------------	--------------	-------------------

Efter måltidet

Du skal bruge grøn/gul/rød smiley, når du svarer

Rydder du selv din tallerken/bestik og glas op efter du har spist?

Ja (grøn)	Nej (rød)	Nogle gange (gul)
--------------	--------------	----------------------

Hjælper du med at vaske borde og feje når I har spist?

Ja (grøn)	Nej (rød)	Nogle gange (gul)
--------------	--------------	----------------------

Børnenes svar på spørgsmålene

Der har været i alt 179 svar.

Savannen 27

Valnødden 32

Troldehøj 54

Lykkebo 30

Himmeltræet 36

Før måltidet

Hvor mange glade grønne smiley har børnene sat til spørgsmålet " Når vi skal spise ved du så hvad du skal inden?"

	Oprydning på stuen	Vaske hænder	Finde din plads ved bordet
Savannen	22	24	15
Troldehøj	16	48	44
Valnødden	30	32	29
Himmeltræet	32	36	36
Lykkebo	14	25	13

Hvor mange glade grønne smiley har børnene sat til spørgsmålet " Ved du hvad dagens hjælper/ bord dækker skal lave"

	Hente madvognen/læse menuen	Præsentation af maden – foregår på stuen	oprydning
Savannen	19	9	12
Troldehøj	6	9	10
Valnødden	32	29	20
Himmeltræet	21	29	36
Lykkebo	15	13	12

35,6% af børnene svarer, at de ikke rydder op før måltidet. Her kan den pædagogiske indsats i den enkelte enhed fremover være, at alle skal bidrage til fællesskabet og oprydningen. Dette kalder på, at personalet arbejder mere målrettet med indsatsen.

6,8% af børnene svarer, at de ikke vasker hænder før måltidet. Her er der brug for justeret indsats.

22,6% af børnene svarer, at de ikke selv kan finde deres plads ved bordet. Her kunne man overveje at lave en proces med noget visuelt genkendeligt for børnene og lade børnene selv bestemme, hvad der fungerer bedst for dem, et symbol, et billede eller noget helt andet

47,5% af børnene svarer, at de ikke er med til at hente madvognen og/eller læse menuen op. Dette kalder på ny justeret indsats med større involvering af børnenes deltagelse. Personalet skal arbejde mere målrettet for at få alle børn involveret, f.eks. kan samlingen dreje sig om dagens opgaver/hjælper.

50,3% af børnene svarer, at de skal præsentere maden på stuen. Ca. halvdelen af alle børn i klyngen er ikke med til at præsentere maden. Personalet skal arbejde mere på, at sikre børnenes deltagelse.

50,8% af børnene svarer, at de skal dække bord inden måltidet. Den lave andel bør ses i lyset af, at 2020 har været præget af Corona-restriktioner, hvilket har medført at børnene ikke må komme i kontakt med hinandens service og strenge restriktioner omkring hygiejne og opdeling.

Under måltidet

Hvor mange rød – grøn -gul til spørgsmålet ” er du glad for at sidde på den plads du har ved bordet

	Ja jeg er glad for min plads - grøn	Nej jeg vil sidde ved et andet bord - rød	Det ved jeg ikke- gul
Savannen	20	5	2
Troldehøj	43	7	1
Valnødden	27	3	1
Himmeltræet	20	4	12
Lykkebo	25	3	2

Hvad kan du bedst lide at spise til frokost

	Smør selv/ rugbrød med pålæg - grøn	Varm mad / suppe/ grød/ retter - grøn	Ved ikke - gul
Savannen	12	9	4
Troldehøj	18	30	4
Valnødden	7	15	9
Himmeltræet	2	34	0
Lykkebo vugge/børne	8	22	

Tør du smage på nye retter?

	Ja – grøn	Nej rød	Ved ikke gul
Savannen	19	1	9
Troldehøj	36	12	4
Valnødden	30	1	1
Himmeltræet	17	3	16
Lykkebo	26	2	1

Kan du godt lide at vælge hvad du skal spise

	Ja – grøn	Nej rød	Ved ikke gul
Savannen	22	1	9
Troldehøj	38	6	24
Valnødden	29	0	3
Himmeltræet	33		
Lykkebo	21	6	3

Øser I selv maden op ved bordet?

	Ja – grøn	Nej rød	Ved ikke gul
Savannen	12	20	
Troldehøj	1	49	
Valnødden	31	1	
Himmeltræet	24	12	
Lykkebo	15	14	

23,8% af børnene svarer, at de ikke er glade for deres plads ved bordet. Her kunne man i dialog med børnene undersøge, hvad der ligger til grund for svaret. Dette kunne åbne for andre perspektiver i børnegruppen. **12,4%** af børnene svarer, at de hellere vil sidde ved et andet bord. Her kunne man bruge dialogen igen. **10,1%** af børnene svarer, at de ikke ved om de er glade for deres plads.

26,6% af børnene kan bedst kan lide smør selv, **62,1%** kan bedst lide varm mad, **9,6%** af børnene ved ikke. Her kunne man bruge svarene til at kigge på madplanen i de respektive enheder, i samarbejde med køkkenet.

71,9% af børnene er mad modige, **10,7%** af børnene svarer, at de ikke er mad modige, **17,4%** af børnene svarer, at de ikke ved det. Dette viser, at en stor andel af klyngens børn er mad modige, vi er dog i tvivl om de resterende **27,7%** forstår begrebet mad mod.

80,8% af børnene svarer, at de godt kan lide selv at vælge, hvad de skal spise, hvilket viser stor selvstændighed.

46,9% af børnene svarer, at de selv øser op. Den lave andel kan forklares ved at børnene, i det meste af 2020, ikke selv har fået lov til at øse op grundet Corona-restriktioner.

Efter måltidet

Rydder du selv din tallerken / bestik og glas op efter du har spist

	Ja – grøn	Nej rød	Nogle gange gul
Savannen	26		1

Troldehøj	48		
Valnødden	24	3	5
Himmeltræet	34	2	
Lykkebo	30		

Hjælper du med at vaske borde og feje når I har spist??

	Ja – grøn	Nej rød	Nogle gange gul
Savannen	15	9	3
Troldehøj	11	33	3
Valnødden	9	13	11
Himmeltræet	20	10	6
Lykkebo	10	11	6

Vi kan se, at 167 børn ud af 177 børn (**94,4%**), rydder op efter måltidet, her er der stor deltagelse af børnene.

Vi kan se at 65 børn ud af 177 børn (**36,7%**), hjælper med at vaske borde og feje. Her skal personalet justere indsatsen og aktivere børnene i fællesskabet.

Evaluering af børneinterviewet

Som tidligere beskrevet ift. divergens i svarene, kan vi ikke vide, i hvilken kontekst børnene er blevet præsenteret for spørgsmålene, da både praksis omkring børneinterviewet og børnegruppens sproglige forståelse kan variere i de forskellige dagtilbud. Dette kan sagtens påvirke de svar, som vi har fået i flere retninger. Svarene er givet under pandemien, hvilket også kan have indflydelse på børnenes svar.

Vores bearbejdning af den indsamlede data er sket ud fra et fokuseret perspektiv på børns selvhjulpethed, aktive deltagelse samt aktivt brug af sproget. **Før måltidet** er der tegn på, at der skal arbejdes med en justering af tiltag i forhold til processer med at inddrage børnene i oprydning og klargøring af måltidet. **Under måltidet** er der tegn på, at der skal laves forløb, hvor børnene inddrages mere i valg af spisemakker, visualisering af pladser, og få bragt børnenes stemme ind i indhold i madplan, præsentation af maden og dialog herom. **Efter måltidet** er der tydelige tegn på, at

der skal ske en justering vedr. børns selvhjulpnehed og aktive deltagelse omkring oprydning efter måltidet.

Fokuspunkter fra begge spørgeskemaundersøgelser

2020 har været præget af varierende Corona-restriktioner, som bl.a. har haft indvirkning på de pædagogiske processer og læringsituationer omkring måltidet i dagtilbuddene. Der har været flere begrænsninger. Eksempel måtte børnene ikke selv øse maden op, dele service ud mv. Vi har medregnet disse faktorer i evalueringen af børnenes og personalets svar i undersøgelserne. Der er dog nogle områder, der ikke burde være påvirket af Corona-restriktioner og vi bliver derfor nysgerrige, når vi sammenligner følgende svar:

Til spørgsmålet om personalet opmuntrer og støtter børnene i at være selvhjulpne i forbindelse med måltidet fx ved at rydde op, vaske hænder, dække bord mv. svarer blot **1,8%** af personalet, at de lykkes med dette *i mindre grad*. Der er dermed hele **98,2%** af de adspurgte personaler, der mener at de lykkes med dette *i nogen eller i høj grad*. Sammenligner vi med børnenes svar, svarer **35,6%** af de adspurgte børn, at de ikke rydder op inden måltidet og at **22,6%** af de adspurgte børn, kan ikke selv finde deres plads til måltidet. Vi ser her en vis diskrepans mellem personalets oplevelse af egen indsats og børnenes egne oplevelser. Vi synes, at det kunne være interessant at undersøge dette yderligere – har vores indsats den effekt, som vi tilstræber?

Vi er blevet klogere på, at det fremadrettet vil gøre evalueringen nemmere og mere sammenlignelig, hvis børnene og personalet får stillet helt de samme spørgsmål. Spørgsmålene til børnene peges ind i flere områder af "*Rundt om barnet*" modellen, som vi har brugt som udgangspunkt for spørgsmål til personalet, hvor der her er en del af de samme spørgsmål omkring mål og tegn for måltidet til både personalet og børnene.

Nogle personaler kommenterer, at de endnu ikke er sikre på systematikken i, hvordan læreplanerne skal dokumenteres, hvilket giver et præj om, at vi som ledere skal ud og genbesøge arbejdet med systematikken, dokumentation og evaluering omkring den ny styrket læreplan samt modellen "*Rundt om barnet*".

De faglige fyrtårne

Det videre arbejde med resultaterne fra begge undersøgelser fortsætter derefter i netværket med de faglige fyrtårne på tværs i klyngen. De faglige fyrtårne skal sammen med to udvalgte ledere justere tiltagene i arbejdet med det gode måltid og lave nye læreprocesser for børn og personaler,

som sikrer et fokuseret arbejde med at nå den ønskede effekt for børnene og de rigtige læringsmiljøer. De faglige fyrtårne er vigtige ressourcer i arbejdet med den styrkede læreplan og deres roller er bl.a. at facilitere processer, hvor deres kollegaer har faglige refleksioner og nytænker læreprocesser for dem selv og børnene samt være med til at sikre forankring.

Det fremadrettede fokus i læreplans arbejdet

Med vores nye viden fra de to undersøgelser og evaluering heraf samt forhåbentligt en sommer og efterår/vinter 2021 uden for mange Corona restriktioner, er der plads til justeringer og nye læreprocesser for personalet og børnene i forhold til det pædagogiske arbejde med det gode måltid.